

то добре, що автор надав нам можливість поміркувати, побачити все вкупі як таку композиційно заплутану і недосконалу масу, яку навіть не відважишся назвати комплексним законодавством, бо все це нагадує скоріше якусь какофонію. Гадаю, що це також важливо для нас як правників. І це є результативним для пана Кравчука, який продемонстрував такий стан українського корпоративного законодавства, що нам слід, закасавши рукава, щойно братись за роботу з його вдосконалення, бо початок уже покладено.

І. Спасибо-Фатеева, член-кореспондент АПрН України, доктор юридичних наук, професор

Актуальне дослідження проблеми оптимізації діяльності прокурора у сфері боротьби зі злочинністю

Рецензоване наукове видання¹ підготовлено відомим вченим-криміналістом, директором НДІ проблем кримінології, криміналістики і судової експертизи Міністерства юстиції Республіки Беларусь, кандидатом юридичних наук, доцентом Олександром Сергійовичем Рубісом. Головна ідея монографічного дослідження полягає в необхідності вивчення можливостей наповнення прокурорського нагляду криміналістичним змістом з метою вдосконалення діяльності органів прокуратури. Реалізація цієї ідеї, на думку автора, передбачає створення і розробку теорії криміналістичного забезпечення діяльності прокурора у боротьбі зі злочинністю (с. 6, 7). Тому такий підхід характеризується сміливістю та науковою оригінальністю.

О. С. Рубіс підготував якісну та методологічно обґрунтовану монографію, в якій з криміналістичної точки зору висвітлено діяльність прокурора на усіх етапах боротьби зі злочинністю. На сьогодні зазначена проблематика залишалася недостатньо дослідженою, а окрема криміналістична теорія взагалі відсутня.

Архітектоніка роботи О. С. Рубіса є логічною і охоплює найбільш важливі проблеми. За своєю структурою монографія складається з вступу, п'яти розділів, п'ятнадцяти підрозділів, висновків і бібліографічних посилань.

¹ *Рубис А. С.* Криминалистическое обеспечение деятельности прокурора в сфере борьбы с преступностью. – Мн.: Изд-во БГУ, 2005. – 271 с.

У першому розділі «Методологічні засади дослідження діяльності прокурора у сфері боротьби зі злочинністю» автор на підставі системного підходу аналізує діяльність прокурора та його функції. Акцентовано увагу на тому, що діяльність прокурора — самокерована, автономна і функціональна система (с. 16). Зроблено висновок про те, що виникла необхідність розширити поняття предмета прокурорського нагляду, наповнити його криміналістичним змістом (с. 15).

Позитивним є те, що автор ретельно розглядає розвиток різних поглядів на діяльність прокурора у кримінальному процесі (с. 19–35). Зроблено спробу вичленувати криміналістичний зміст компетенції прокурора. При цьому компетенція прокурора реалізується через криміналістичну складову його діяльності, спрямовану на організацію і контроль за встановленням елементів криміналістичної структури злочину, необхідних для здійснення процесів виявлення фактів неправа та доказування адекватного етапу боротьби зі злочинністю (с. 35).

Під час дослідження функцій прокурора використано діяльнісний підхід, оскільки доказування належить до одного з видів соціальної діяльності (с. 41). Автор підкреслює, що без наявності у прокурора системних криміналістичних знань здійснення ефективного прокурорського нагляду є нереальним (с. 44).

У другому розділі «Поняття та сутність криміналістичного забезпечення діяльності прокурора» досліджується діяльність прокурора щодо управління інформаційними процесами доказування і висвітлюється організаційна структура цієї діяльності з актуалізації доказів. Цікавим є розгляд процесу криміналістичного доказування, який складається з сьоми етапів (I. Етап встановлення кримінально-правової моделі злочину; II. Етап побудови криміналістичної моделі застосування кримінально-процесуального закону для розслідування конкретної кримінальної справи; III. Етап здійснення збирання інформації по даній моделі з метою встановлення всіх структурних елементів системи «злочин»; IV. Етап перевірки і оцінки встановлених фактичних даних, шуканих фактів і криміналістичних методів їх виявлення; V. Етап побудови моделі діяльності з доказування; VI. Етап трансформації криміналістичної моделі діяльності з доказування у відповідні процесуальні форми, тобто етап побудови і реалізації процесуальної моделі доказування; VII. Етап реалізації доказів — формування і обґрунтування висновків) (с. 92–94).

У третьому розділі «Принципи і методичні засади криміналістичної складової діяльності прокурора» відображені намагання автора створити систему принципів прокурорської діяльності та розкрити її методи,

а також цілі регульованого впливу прокурора на інформаційне забезпечення процесу доказування. Звернення до зазначених проблем є позитивним, хоча певні положення монографії у цьому сенсі мають дискусійний характер. Зокрема, це стосується принципів діяльності прокурора (принцип здійснення діяльності прокурора на підставі системного підходу; принципи структурної єдності криміналістичної складової діяльності прокурора на всіх етапах боротьби зі злочинністю; принцип реконструктивності і перевірюваності встановлених слідчим елементів системи «злочин»; принцип комплексності; принцип обов'язкового використання в діяльності прокурора методів подолання протидії; принцип координації діяльності з виявлення і доказування злочинів; принцип забезпечення діяльності прокурора по нагляду за виявленням і доказуванням злочинів криміналістичними знаннями; принцип законодавчого і нормативного забезпечення діяльності прокурора по нагляду за виявленням і доказуванням злочинів) (с. 108–113).

Відрізняється суттєвою науковою новизною розгляд автором методів діяльності прокурора. Так, запропоновано певну систему методів, які недостатньо відображені в криміналістичних джерелах: метод організації, управління і контролю за проведенням тактичних операцій; метод першочергового встановлення матриці; метод криміналістичного моделювання; метод криміналістичного аналізу; метод структурного аналізу; метод системно-комунікаційного аналізу; методи психофізіологічні; метод криміналістичного аналізу матеріалів кримінальної справи; метод криміналістичного ототожнення; методи оцінки доказів та ін. (с. 119–129).

У четвертому розділі «Криміналістичне забезпечення діяльності прокурора з виявлення злочинів» звернено увагу на проблеми формування теорії виявлення злочинів та роль прокурора в оптимізації такої діяльності. У цьому плані проведено ретельний аналіз чинного кримінально-процесуального законодавства і надано суттєві пропозиції щодо його змін і доповнень.

У п'ятому розділі «Криміналістичне забезпечення діяльності прокурора з реалізації доказів» висвітлено проблеми діяльності прокурора при здійсненні доказування на етапі попереднього розслідування і в суді, а також розглянуто специфіку участі прокурора у забезпеченні подолання протидії діяльності з виявлення і доказування злочинів.

Вивчення монографії дає змогу констатувати, що матеріал викладено доступно до сприйняття мовою, окремі положення проілюстровано даними судово-слідчої та прокурорської практики. Автор вміло оперує літературними джерелами, коректно критикує певні позиції.

Отже, рецензована монографія О. С. Рубіса є помітним внеском у криміналістику і може претендувати на закладення підґрунтя для створення окремої криміналістичної теорії. Безперечно, положення роботи характеризуються науковою новизною і мають теоретичну та практичну значущість, а саме видання монографії підтверджує появу нового напрямку в криміналістиці.

В. Шепітько, член-кореспондент АПрН України,
доктор юридичних наук, професор